

Розділ IV. Підготовка педагогів та майбутніх учителів до професійної здоров'язпрямованої діяльності

УДК 373.5 : 37.011.3-051 : [613]

Н. А. Беседа

Полтавська ЗОШ № 11

ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджуються структури готовності педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій. Охарактеризовано чинники та компоненти методичної підготовки вчителів з основ збереження та зміцнення здоров'я школярів. Виокремлено головні етапи методичної підготовки педагогічного колективу до реалізації цілей здоров'язбережувальної діяльності.

Ключові слова: структура готовності педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій, методична підготовка вчителів середньої загальноосвітньої школи до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Постановка проблеми. У Концепції неперервної валеологічної освіти в Україні зазначено, що «обов'язковим компонентом нової системи національної освіти мають бути знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я» [2, 5]. Про це також йдеться у Національній доктрині розвитку освіти, де наголошується, що шкільна освіта повинна здійснювати «виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності» [3]. Заслужують на увагу положення Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), у яких підкреслена важливість «створення оптимальних організаційно-педагогічних, науково-методичних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних умов функціонування загальноосвітніх навчально-виховних закладів» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як стверджують Г. Єременко, Н. Полька, Н. Сисоєнко [6], у більшості загальноосвітніх навчальних закладів України не забезпечуються сприятливі належні умови для формування здоров'язбережувального освітнього середовища. У зв'язку із цим сьогодні однією із актуальних проблем загальноосвітньої школи є забезпечення оптимальних умов для розвитку культури здоров'я дітей та підлітків, а також залучення до здоров'язбережувальної діяльності усіх учасників навчально-виховного процесу.

Із цього приводу Л. Козак зазначає: «Сучасна школа потребує гуманізації стосунків дітей і дорослих, демократизації шкільного життя, організації навчання і виховання на основі здоров'язбережувальних технологій» [5, 37].

Дослідженню проблеми впровадження здоров'язбережувальних технологій у педагогічний процес загальноосвітнього навчального закладу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: В. Бобрицької, М. Безруких, О. Савченко, С. Свириденко, І. Чупахи.

Аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури дає підстави стверджувати, що ефективність педагогічної діяльності у галузі збереження та зміцнення здоров'я школярів головним чином залежить від рівня методичної підготовки вчителів, яка має вирішальний вплив на формування готовності педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Заслугує на увагу теоретичний і практичний досвід вчених, який указує на те, що в системі методичної роботи школи з підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій повинні чітко простежуватися логіка та цілісність процесу, взаємозв'язок усіх його компонентів.

Вищесказане підтверджує гостроту проблеми, яка стосується підвищення готовності педагогів до здійснення здоров'язбережувального педагогічного процесу в школі.

Мета статті – обґрунтувати необхідність забезпечення у загальноосвітній школі ефективної методичної підготовки вчителів для підвищення їх готовності до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Досягнення мети потребує виконання таких **завдань**:

1. Охарактеризувати структуру особистісно-професійної готовності педагога до застосування здоров'язбережувальних технологій.

2. Проаналізувати чинники та головні компоненти підготовки педагогів до збереження та зміцнення здоров'я школярів.

3. Виокремити етапи підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Організація та методи дослідження. У ході дослідження використовувався метод теоретичного вивчення та аналізу науково-методичної літератури.

Результати досліджень та їх обговорення. Узагальнюючи низку наукових розвідок, здійснених Н. Беліковою, Н. Будною, Ю. Лук'яною, ми дійшли висновку, що методична робота у школі повинна забезпечити підготовку вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій шляхом:

- зміцнення педагогічних знань із теорії та методики формування здорового способу життя;
- формування професійних умінь та навичок моделювання і проектування здоров'язбережувальних технологій;
- конструювання стійких мотивацій у педагога до здоров'язбережувальної діяльності.

Науковцями (О. Дубасенюк, С. Сисоєва) доведено, що методична підготовка впливає на рівень сформованості у вчителів готовності до педагогічної діяльності, а готовність визначає якість процесу підготовки. Отже, керуючись цією науковою думкою, ми дійшли висновку, що підвищення готовності педагогів до здоров'язбережувальної діяльності залежить від ефективності системи методичної роботи школи з підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

У контексті розв'язання проблем удосконалення структури особистісно-професійної готовності педагога заслуговують на увагу напрацювання В. Бобрицької. Дослідниця виокремлює такі компоненти готовності майбутніх вчителів до організації здорової життєдіяльності: когнітивний, поведінково-діяльнісний, професійно-технологічний та мотиваційний [4, 239–303]. Зазначимо, що необхідність достатньої сформованості кожного із них не викликає сумніву, адже результативність здоров'язбережувальної педагогічної діяльності залежить від:

- Конструювання у педагогів стійких мотивацій до збереження і зміцнення здоров'я молодого покоління (мотиваційний компонент).
- Розширення педагогічних знань у галузі здоров'язбереження школярів (когнітивний компонент).
- Оволодіння прийомами та способами здоров'язбережувальної діяльності (поведінково-діяльнісний компонент).
- Формування практичних умінь та навичок реалізації здоров'язбережувального педагогічного процесу (професійно-технологічний компонент).

Як бачимо, цілісне формування особистісно-професійної готовності педагога є підґрунтям для успішного впровадження здоров'язбережувальних технологій у педагогічний процес загальноосвітньої школи.

З огляду на це, перед системою методичної роботи школи постає низка викликів, пов'язаних із оптимізацією процесу підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

На думку Н. Клокар, головними компонентами підготовки вчителя до інноваційної діяльності варто вважати мотиваційний, технологічний та організаційний [9, 239–241].

Ураховуючи той факт, що здоров'язбережувальна діяльність за своїм характером є інноваційною, коротко охарактеризуємо головні чинники реалізації вищеназваних компонентів підготовки вчителів до здоров'язбереження школярів.

Особливості функціонування мотиваційного компонента полягають у розвитку здоров'язбережувального спрямування педагогічної діяльності завдяки розробленню індивідуального плану підготовки вчителя до збереження і зміцнення здоров'я молодого покоління. Це забезпечить вироблення в педагогів ціннісних установок та стійких мотивацій до формування здорового способу життя учнівської молоді.

Технологічний компонент базується на формуванні прогностичних та технологічних здібностей педагога, необхідних для створення здоров'язбережувального освітнього середовища у школі. З цією метою проводяться практичні та теоретичні заняття з вчителями. Додамо, що підвищення рівня поінформованості педагогічних працівників із питань виховання культури здоров'я школярів сприятиме покращенню якості знань і вмінь вчителів з основ здоров'язбережувальної діяльності.

Організаційний компонент внутрішньошкільної підготовки педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій залежить від якості методичної роботи. Для поглибленого, різнобічного вивчення проблеми охорони, збереження і зміцнення здоров'я дітей необхідно створити творчі групи вчителів.

Поряд із цим доцільно надавати вчителям випереджаючі консультації з актуальних питань здоров'язбереження учнів. Загалом, методична робота повинна здійснюватися у школі в різноманітних формах, а саме: індивідуальних, групових, колективних, а також традиційних і

нетрадиційних. Зауважимо, що головним критерієм ефективності методичних заходів є формування в педагогів професійно-ціннісного ставлення до проблем організації шкільного валеологічного середовища.

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що реалізація усіх вищеназаних чинників та забезпечення єдності теоретичної і практичної підготовки сприятиме підвищенню готовності педагогічного колективу школи до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Дослідження проблемних аспектів підвищення готовності педагогів до здійснення здоров'язбережувального педагогічного процесу дає підстави для виокремлення низки логічно пов'язаних етапів методичної підготовки педагогів у цьому напрямі, зокрема:

1. Здійснення діагностичних досліджень педагогічних кадрів із метою окреслення актуальних питань здоров'язбережувальної діяльності в школі.
2. Конструювання ціннісних установок та стійких мотивацій у членів педагогічного колективу до здоров'язбереження учнів.
3. Підвищення професійної компетентності вчителя завдяки опануванню ним теорії і практики здоров'язбережувальних технологій.
4. Розроблення методичного супроводу здоров'язбережувальної педагогічної діяльності: методичне й інформаційне забезпечення.
5. Упровадження здоров'язбережувальних технологій у педагогічний процес загальноосвітнього навчального закладу.
6. Вивчення, узагальнення і поширення найбільш результативного педагогічного досвіду із моделювання, проектування та практичного застосування здоров'язбережувальних технологій.

Таким чином, дотримання послідовності етапів методичної підготовки забезпечить підвищення особистісно-професійної готовності педагогів до практичного застосування здоров'язбережувальних технологій.

Висновки:

1. У сучасній загальноосвітній школі пріоритетом має стати здоров'я дитини. Тому кожен вчитель повинен безперервно дбати про формування в учнівської молоді валеологічного світогляду і ціннісного ставлення до здоров'я людини як головної умови самореалізації особистості.
2. Цілісне формування структури особистісно-професійної готовності педагога є підґрунтям для ефективної здоров'язбережувальної діяльності під час навчання і виховання школярів.

Перспективою подальших досліджень є оцінка реалізації визначених чинників, спрямованих на оптимізацію процесу теоретичної і практичної підготовки, що сприятиме підвищенню готовності вчителів до застосування здоров'язберезувальних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття): Затв. Кабінетом Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. – Київ, 1993.
2. Концепція неперервної валеологічної освіти // Шкільний курс «Валеологія»: зб. матеріалів. – К. : «Освіта», 1994. – 94 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти / Затверджено Указом Президента України від 17.04.2002. № 347 / 2002 // Освіта України. – № 33 за 23 квітня 2002 р. – С. 4 – 6.
4. Бобрицька В. І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів : монографія / В. І. Бобрицька. – Полтава : ТОВ «Поліграфічний центр «Скайтек», 2006. – 432 с.
5. Козак Л. В. Особистісно орієнтоване навчання як здоров'язберігаюча технологія / Л. В. Козак // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. / Редкол.: Огнев'юк В. О., Бех І. Д., Хоружа Л. Л. [та ін.]. – К. : Університет, 2008. – № 10 (част. 2). – С. 37 – 41.
6. Актуальні наукові проблеми забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя дітей і підлітків в сучасних умовах України / Н. С. Полька, Н. В. Сисоєнко, Г. М. Єременко [та ін.] // Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України» Вип. 5. – 24 – 25 квітня. – Київ, 2003. – С. 125 – 126.
7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя: навчальний посібник / С. О. Сисоєва. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.
8. Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя: збірник науково-методичних праць / ред. кол. Дубасенюк О.А. та ін. – К. : ІЗМН. – Житомир. держ. пед. інститут. – 1999. – 188 с.
9. Шкільний методкабінет: Новий ритм роботи / Упоряд. Л. Галіцина. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. – 120 с.
10. Безруких М. Здоровье детей и школьные факторы риска / М. Безруких. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : – www.ruscenter.ru

РЕЗЮМЕ

Н. А. Беседа. Повышение готовности учителей общеобразовательной школы к использованию здоровьесберегающих технологий.

В статье исследуются структуры готовности педагогов к использованию здоровьесберегающих технологий. Охарактеризованы условия и компоненты методической подготовки учителей по вопросам сбережения и укрепления здоровья учащихся. Выделены этапы методической подготовки педагогического коллектива к реализации целей здоровьесберегающей деятельности.

Ключевые слова: структура готовности педагогов к использованию здоровьесберегающих технологий, методическая подготовка учителей средней общеобразовательной школы к использованию здоровьесберегающих технологий.

SUMMARY

N. Beseda. Increasing the teachers' readiness of the secondary school for using the technology of keeping health.

The article is devoted to a study of a structure the teachers' readiness to using the technology of keeping health. The components of methodical teachers' preparation in principles of keeping and strengthening the pupils' health are described. The main stages of methodical preparation of teachers' association to realize the goals of keeping health activity are distinguished.

Keywords: a structure the teachers' readiness to using the technology of keeping health, methodical teachers' preparation of keeping health.

УДК 613

О. М. Бондаренко

Національний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНО КОМПЕТЕНТНИХ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розкрито зміст різних видів самостійної роботи, спрямованої на формування д майбутніх педагогів валеологічної компетентності.

Ключові слова: валеологія, компетентність, безпека життєдіяльності.

Постановка проблеми. Проблема збереження здоров'я набуває сьогодні особливої значущості у зв'язку з трансформаційними процесами сучасного українського суспільства, прискоренням темпів соціально-економічного розвитку, негативними наслідками практичної діяльності людини в довікллі, тенденціями щодо зростання захворюваності учнівської та студентської молоді, масовим поширенням шкідливих звичок у молодіжному середовищі, знеціненням індивідуального й суспільного здоров'я в ньому, погіршенням екологічної ситуації в Україні.

Аналіз актуальних досліджень та публікацій. Відповідно до резолюції ООН, здоров'я нації розглядається як головний критерій цивілізованості держави та ефективності всіх без винятку сфер господарської діяльності.

Необхідність розв'язання проблеми збереження здоров'я підростаючого покоління знайшла відображення в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), постанові Кабінету Міністрів України від 10.01.2002 № 14 «Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації на 2002–2011 роки», Концепції «Здоров'я через